Anu Suoranta, työelämän tutkija/asiantuntija, valtiotieteiden tohtori

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta

Viite: Asiantuntijakuuleminen aiheesta itsensätyöllistäjät. 15.11.2017 klo 09:00 / VNS 6/2017 vp

Itsensätyöllistäjän käsitteestä ja tietopohjasta,

Itsensätyöllistäjäkäsitteen käyttö työn tekemisen muotona yleistyi julkisessa keskustelussa 2010-luvulla. Käsite ei ole selvärajainen, eikä työoikeudellinen. Käsitteen voi laajassa tulkinnassa todeta syntyneen kuvaamaan yleistynyttä työn tekemisen tapaa, jossa *liikutaan* työmarkkina-asemasta toiseen. Ajoittain työskennellään määräaikaisessa palkkatyösuhteessa keikoilla, ajoittain yrittäjänä, mutta ennen kaikkea niiden välimaastossa ilman palkkatyösuhdetta tai yrittäjästatusta. Professori Juha Siltalan ilmaisua mukaellen - työpaikkoja ei omisteta - vaan itsensätyöllistäjä lainaa itseään työsuoritusten ajaksi työn teettäjälle aina erikseen määrittyvää korvausta vastaan.

Työsuhteen ulkopuolella työllistymisen voi väittää hallitsemattomana olevan suurempi työmarkkinamallin ja sosiaalisten oikeuksien legitimitaation muutos kun määräaikaisen työn eli pätkätyön ”tulo” 20 vuotta sitten. Pätkätyössä työllistytään katkonaisesti, mutta työsuhteessa. Itsensätyöllistämisessä työ teetetään ja tehdään työsuhteen ulkopuolella.

Laajassa itsensätyöllistämisen tulkinnassa, jossa liikutaan useissa työnteon muodoissa, vastinpariksi usein asettuu perinteiseksi mielletty omistettu työpaikka, joka on vakituinen ja kokoaikainen palkkatyösuhde työ- ja sosiaaliturvaoikeuksineen. Tällöin muu kuin vakituinen ja kokoaikainen palkkatyö sisältää määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet sekä erilaiset itsensätyöllistämisen muodot. Kaikissa jälkimmäisissä työmuodoissa työ- ja sosiaaliset oikeudet toteutuvat vajaasti tai jäävät kokonaan toteutumatta. Näitä työn ja turvan muotoja kuvataan tutkimuksessa käsitteellä prekaari. Prekaarisuus on työmarkkinoita kuvaava adjektiivi, joka nimeää poikkeamat niin sanotusta strandardityösuhteesta (kokopäiväinen, toistaiseksi voimassa oleva työsuhde, jossa on työsopimuksen ja lain turvaamia etuja ja velvollisuuksia).

Tutkimus- ja tilastotietoa itsensätyöllistämisestä Suomessa on vielä niukasti, kattavin systemaattinen esitys on Anna Pärnäsen ja Hanna Sutelan selvityksen *Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013.* Edellä esitetystä laajasta itsensätyöllistäjätulkinnasta poiketen nojaan tässä nykytilastoinnin mahdollistamaan po. selvityksen tulkintaan. Selvityksessä itsensätyöllistäjä -käsitettä käytetään kokoavana terminä neljälle alaryhmälle: 1) yksinyrittäjät (pois lukien maatalousyrittäjät), 2) ammatinharjoittajat, 3) freelancerit ja 4) apurahansaajat. Eroistaan huolimatta kaikkia itsensätyöllistäjien kategoriaan luokiteltuja yhdistää yksin työn/toimeentulon hankinta ja työn jonkinlainen tarpeellisuuden merkityksen toistuva kaupittelu ostajalle/rahoittajalle, kuitenkin niin, että asema työtä tehdessä on työnantajalle alisteinen. Itsensätyöllistäjä -käsite itsessään on syntynyt heijastamaan työn tekemisen tapojen muutosta; rajanvedot yrittäjyyden ja palkansaajuuden välillä eivät ole selvärajaisia. Itsensätyöllistäjät -käsite kuvaa työn tekemisen tapojen moninaisuutta – se on sekä tarpeeksi tarkka että tarpeeksi avoin. (*Itsensätyöllistäjät 2013, 2014).*

Työn muotojen moninaistuminen sopii hyvin huonosti staattisiin työelämän luokituksiin. Tilastointi seuraa heikosti liikkuvuutta, monen tulolähteen työllistymistä ja uudempia työllistymisen muotoja. Esimerkiksi Helsingin osalta ei ole saatavissa tietoa, paljonko kaupungissa on ihmisiä, joiden toimeentulo rakentuu joko kokonaan tai osittain itsensätyöllistämiselle[1]. Työnteon muodot ovat usein ristikkäisiä ja myös palkansaajastatus ja itsensätyöllistämisen muoto voivat vaihdella, jopa päivätasolla. Tämän vaihtelun vaikutukset elämän järjestämiseen tunnetaan huonosti. Valtion ja kaupunkien nykytilastoinnin voidaankin todeta tavoittavan puutteellisesti muuttuvaa elinkeinorakennetta.

Tilastokeskuksen työvoimatilaston tilastoinnin tapa ei siis todennäköisesti tavoita riittävästi liikkuvuutta keikkapalkkatyöstä itsensätyöllistämiseen ja samanaikaista työskentelyä eri työnteon kategorioissa, mutta on kuitenkin nykyisellään yhteiskunnassa paras saatavilla oleva lukumääräinformaatio. Systemaattista tietoa ei myöskään juurikaan ole siitä, missä ja millaisissa oloissa itsensätyöllistäjät töitään tekevät.

Tilastokeskuksen tekemissä laadullisissa haastatteluissa itsensätyöllistäjäkäsite sai hyvin myönteisen vastaanoton. 2010-luvun Suomessa moni kokee olevansa itsensätyöllistäjä. Yhteistä julkisen keskustelun laajemmalla itsensätyöllistäjän käsittämiselle ja Tilastokeskuksen itsensätyöllistäjien käsitemäärittelylle on, että käytetyllä työnteon käsitteellä on kosketuspinta ihmisten arkeen; kohteet tunnistavat muuttuneilla työmarkkinoilla itsensä. Samalla tämä oman aseman käsittäminen heijastuu myös säröinä, epäoikeudenmukaisuuden ja legitimiteettivajeen kokemuksina työn- ja turvan yhteiskuntaan, joka on rakentunut vakituisen ja kokoaikaisen palkkatyösuhteen varaan. Omasta työllistymisen tavasta syntyy työ- ja sosiaaliturvaympäristöön kohdistuva konflikti. Erityisesti konflikti on ollut viime aikojen julkisessa keskustelussa näkyvissä työttömyysturvaan ja eläkevakuuttamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Hallitustasolla itsensätyöllistäminen työelämän hallinnan ja sosiaalisen turvallisuuden käsitteenä on kirjattu ensimmäistä kertaa Jyrki Kataisen hallitusohjelmaan 22.6.2011. Hallitusohjelma edellytti tuolloin, että ”Selvitys- ja kehittämishankkeessa tarkastelun kohteena ovat muun muassa määräaikaisten ja osa-aikaisten työsuhteiden vaikutukset työntekijöiden asemaan, työelämän laatuun ja työuriin, työaikapankkijärjestelmän käytön periaatteet ja edellytykset sekä lyhytaikaisissa työsuhteissa työskentelevien lomajaksot. *Erikseen selvitetään työsuhteen ja yrittäjyyden välimaastossa olevan itsensä työllistämisen ongelmakohdat sosiaalivakuutus- ja työlainsäädännössä*”. Kataisen hallituksen kauden työskenteli näiden asioiden parissa Työvoiman käyttötapoja ja muutostrendejä selvittävä työryhmä, jonka loppuraportti julkaistiin 2015. (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74961/TEMjul_2_2015_web_21012015.pdf?sequence=1). Toimenpiteitä ei työryhmän työskentelyn tuloksena juurikaan tehty.

Tulevaisuus on jo nykyisyys

Tulevaisuusselonteko *Jaettu ymmärrys työn murroksesta* nostaa tiivistelmänsä mukaan esiin tulevaisuuden yhteiskuntapoliittisia kysymyksiä. Huomionarvoista on, että itsensätyöllistäminen on kuitenkin jo nyt *vakiintunut* osaksi työn teettämistapojen muutoksia; palkkatyönteon ja yrittäjyyden raja on jo hämärtynyt. Vuoden 2016 tilaston yksinyrittäjien kategoriaan lukeutuu jo

[1] Sähköpostikirjeenvaihto Helsingin kaupungin tietokeskuksen tilasto ja tietopalvelut osaston tutkija Minna Salorinteen ja Anu Suorannan välillä 25.11.2016

183 000 ihmistä. **Alla oleva Palkansaajat ja yrittäjät 004** käyrä kuvaa Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yksinyrittäjien kategoriaa vuosikeskiarvona. Siinä huomionarvoista on, että yksinyrittäjät otsikon alla kuvatun itsensätyöllistäjien määrä on *kasvanut varsin tasaisesti* koko 2000-luvun. Lisäys vuoden 2000 luvusta 123 000 vuoden 2016 lukuun 183 000 tarkoittaa 60 000 lisäystä tavalla tai toisella itsensätyöllistäjänä työllistyvää.

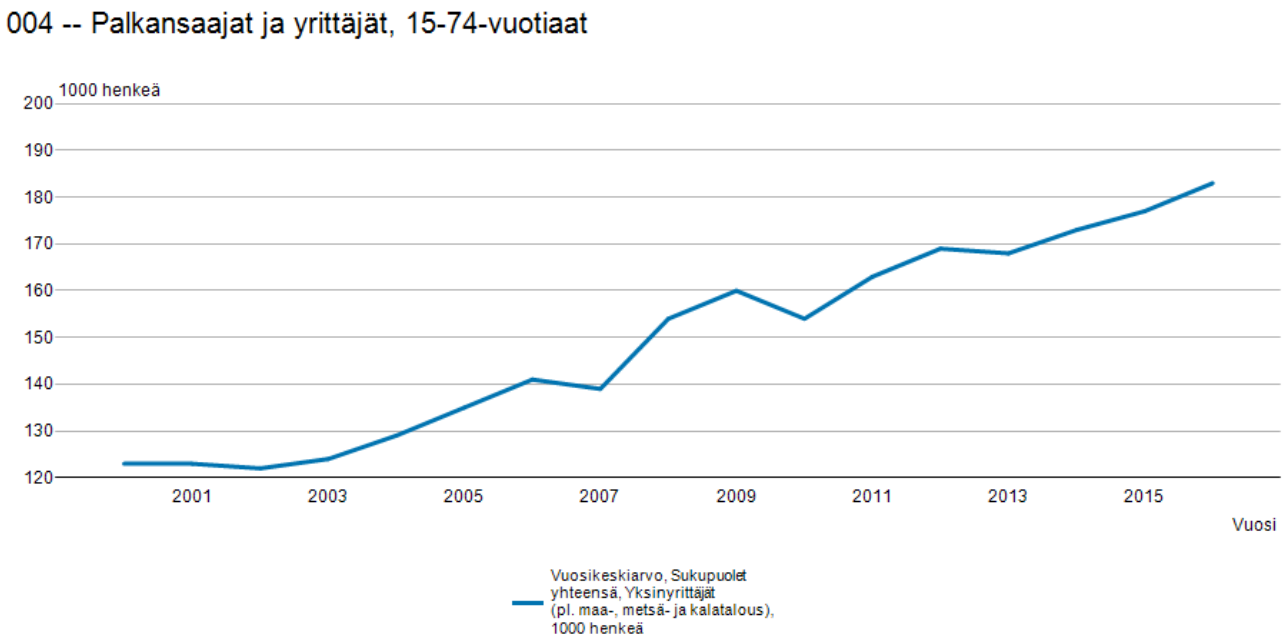

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Vertailun vuoksi on syytä katsoa samaa Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen palkansaajia kuvaavan määrän kehittymistä. Seuraava **Palkansaajat ja yrittäjät 004 käyrä** kuvaa Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen palkansaajien kategoriaa. On huomattava, että suuruusluokka poikkeaa edellisestä. Itsensätyöllistäjien lukumäärä liikkuu sadoissatuhansissa, palkansaajien määrä miljoonissa. Palkansaajien vuoden 2000 luku asettuu 2 016 000 ja vuoden 2016 luku 2105 000 kohdalle. Karkealla matematiikalla laskettuna vuonna 2016 palkansaajia on 89 000 enemmän kuin vuonna 2000. Samana aikana itsensätyöllistäjiksi luettavien määrä oli siis lisääntynyt 60 000. Juuri alkuperäisen ryhmien selkeä volyymiero pistää kysymään, minne itse asiassa työtä synnyttäen tai synnyttämättä on syntynyt 2000-luvun Suomessa? Pohdittavaksi nousee myös se, onko työpaikkojen synnyttäminen se terminologia, joka yhteiskunnassa tulevaisuudessa on relevanttia. Vai olisiko perustellumpaa puhua työtilaisuuksien tai työsuoritusten turvaamisesta eli työnantajan muuttumisesta tilaajaksi, markkinapaikaksi, työelämän Tinderiksi. Samalla pohdittavaksi nousee myös minne työnantajariski on liikkumassa. (Siltala, Keskiluokan nousu, laskut ja pelot, 2017).

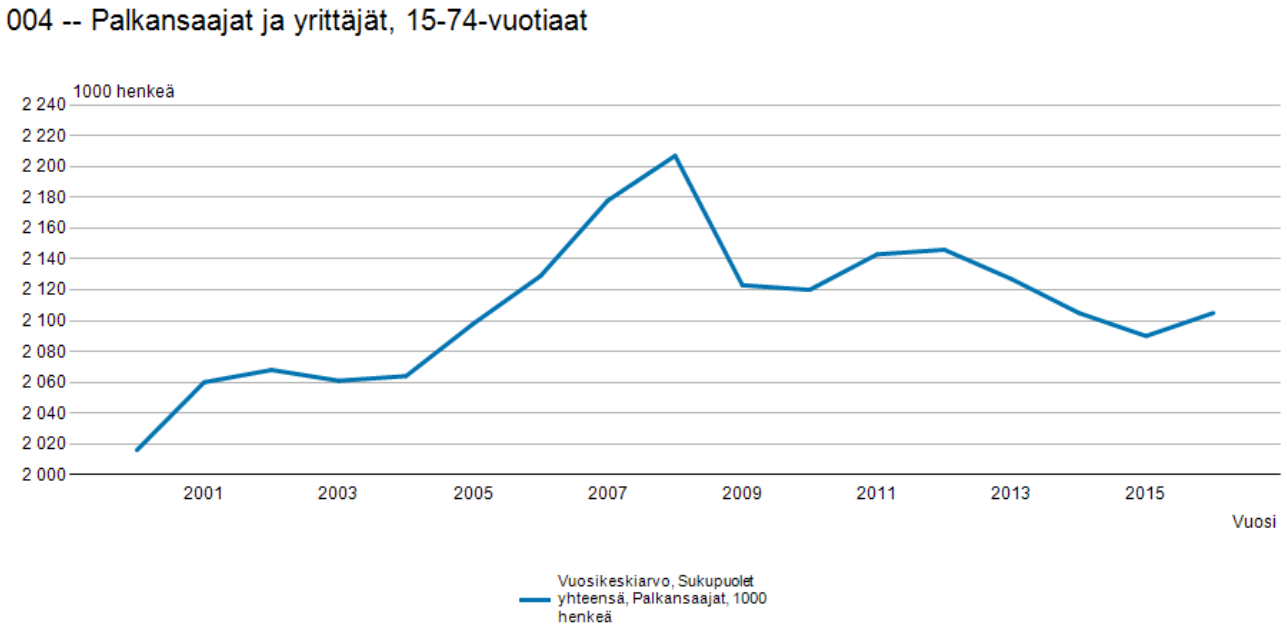

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Itsensätyöllistäminen läpäisee ammatit koko työmarkkinakentällä

Työtä siis tehdään jo nyt palkkatyösuhteen ulkopuolella itsensätyöllistäjänä ja näin työllistyminen on 2000-luvulla tasaisesti kasvanut. Peruspiirre on, että itsensätyöllistäminen läpäisee työmarkkinakentän. Nähtävissä on, että lähes minkä tahansa palkansaajana tehdyn ammatin voi siirtää tehtäväksi palkkatyösuhteen ulkopuolella itsensätyöllistämisen muodossa. Vuoden 2013 tilanteessa kolme suurinta itsensätyöllistäjänä työllistyvää ammattiryhmää olivat rakennustyöntekijät, palvelutyöntekijät sekä lainopilliset, sosiaalialan ja kulttuurialan erityisasiantuntijat. Mutta työtä tehtiin itsensätyöllistämisen muodossa myös esim. kuljetus-, liike-elämän ja hallinnon- , hoivapalvelu ja terveydenhuollon aloilla (Ks. tarkemmin Itsensätyöllistäjät Suomessa *2013, 2014, 12)*

Yhteiskunnan työvoiman tilastoinnin tavat eivät nykyisellään kovin täsmällisesti pysty seuraamaan työllisiä esimerkiksi kulttuuriammateissa, koska näissä ammateissa toimivat liikkuvat tiheästi työmarkkinapositiosta toiseen, työllistyvät vuosi- ja työuransa tasolla hyvin vaihtelevasti palkalla, palkkiolla, työkorvauksilla, y-tunnuksella, laskuttaen ja apurahatyöskentelyssä. Kulttuurialoilla työskentelevät ovatkin kohdanneet työelämän muutostrendit usein ensimmäisinä. Kulttuurialojen sanotaankin olevan ”työelämän laboratorio”, jossa kaikki se mitä yhteiskunnallisessa keskustelussa kutsutaan työn murrokseksi, on koettu jo ja työn käytännöt ovat vakiintuneet uudeksi normaaliksi. Säännöllinen palkkatyö ei kulttuurialalla ole ollut alalla vallitseva muoto vuosikymmeniin, jos koskaan.

Kulttuurialalla palkkatyösuhteen ulkopuolella toimeksiannoilla, laskutuspalveluilla ja y-tunnuksella ilman kasvuyrittäjyysaietta on tehty siis työtä jo kauan. Tämän alan käytännöistä voi tunnistaa todennäköisesti laajempiakin työn teettämisen muodon mekanismeja. Kulttuurialoilla toimeentuloa on myös vakiintuneesti täydennetty sosiaaliturvalla eikä kulttuurialalla itsensä

työllistäminen ei ole usein omavalintainen asia, vaan se tulee suoraan alan työllistämistavoista. Tämä dokumentoi itsensätyöllistäjätyön alisteista asemaa. Viime aikoina myös kunnat, valtio ja oppilaitokset ovat siirtyneet palkkatyöstä laskutusperiaatteen käyttöön. Viime vuosina julkiseen keskusteluun on noussut se, että monilla muillakin aloilla työntekijät työllistyvät yhä yleisemmin ilman palkkatyösuhdetta. Esimerkiksi terveyden-ja tietotyön asiantuntijat, vaikkapa fysioterapeutit ja kirjanpidon asiantuntijat sekä palvelualojen työntekijäammateissa toimivat kuntohoitajat, siivoojat ja kotipalvelun työntekijät järjestävät pääasiallisen toimeentulonsa yhä useammin itse itsensä työllistäen.

Työn hinnoittelu yksin johtaa matalaan tulotasoon ja matalaan verokertymään

Itsensätyöllistäjien tulo ja vakiintuminen osaksi työmarkkinoita on usein nähty vain sosiaaliturvaan liittyvien ongelmien kautta. Näistä tunnetumpia ovat työttömyysturvan ja itsensätyöllistämisen yhteensopimattomuus. Oleellista on kuitenkin tunnistaa myös työelämän suhteiden pohjoismaisen mallin keskeisen periaatteen hämärtyminen, kun työntekijän asemaa yksilöllisen työsuhteen heikompana osapuolena ei tunnistu. Kun työntekijä on neuvottelemassa yksin työnsä hinnasta, ilman kollektiivisten työehtosopimusten turvaamaa tulotasoa, yksin sopiminen näkyy matalina tuloina, ja yhteiskunnan näkökulmasta vähäisinä verosaatavina. Jatkossa itsensätyöllistäjätyö tulee näkymään myös eläkeiän köyhyytenä, kun eläkkeitä ei aktiivityöuran aikana makseta joko riittävästi ei ollenkaan. Tulorakenteesta on tunnistettavissa myös sukupuolen perusteella määräytyviä mekanismeja. Naisten ansiot jäävät itsensätyöllistämisessä miehiä matalimmiksi. Vuonna 2012 itsensätyöllistäjien käytettävissä olevien rahatulojen mediaani oli 20 500 euroa. Palkansaajilla vastaava luku oli 26 200 euroa. Kokoaikatyötä tekevien itsensätyöllistäjänaisten rahatulojen mediaani oli 18 700 euroa. Tämä tarkoittaa 1559 käytettävissä olevaa euroa kuukautta kohden. (Itsensätyöllistäjät Suomessa *2013, 2014)*

Yrittäjämäisyyden yleistyessä työn teettämisen tavoissa tulee siis esiin työmarkkinoiden epäsymmetria ja työelämän heikompi osapuoli. Tämä näkyy selkeästi nyt toteutuvan itsensätyöllistäjien työn hinnoittelussa ja toimeentulossa. Seuraavassa on esitetty Tilastokeskuksen Anna Pärnäsen ja Hanna Sutelan itsensätyöllistäjät aineistoilla kolme kuvaa, jolla avataan tulorakennetta.
1. Ensimmäinen kuva kertoo palkansaajien tulorakenteen melko suuresta tasaisuudesta, kun palkansaajat sijoitetaan tulokymmenyksiin.
2. Toinen kuva kertoo itsensätyöllistäjien tulorakenteen käänteisyyden suhteessa palkansaajiin. Merkittävää on, että itsensätyöllistäjistä 45 % sijoittuu kahteen alimpaan tulokymmenykseen.
3. Kolmas kuva ottaa mukaan sukupuolen ja osoittaa, että puolet itsensätyöllistäjänaisista sijoittuu alimpaan tuloviidennekseen.

Kuva 1:

Tilastokeskus

Palkansaajien sijoittuminen tulokymmenyksiin. Työvoimatutkimus ja tulonjaon kokonaisaineisto 2012

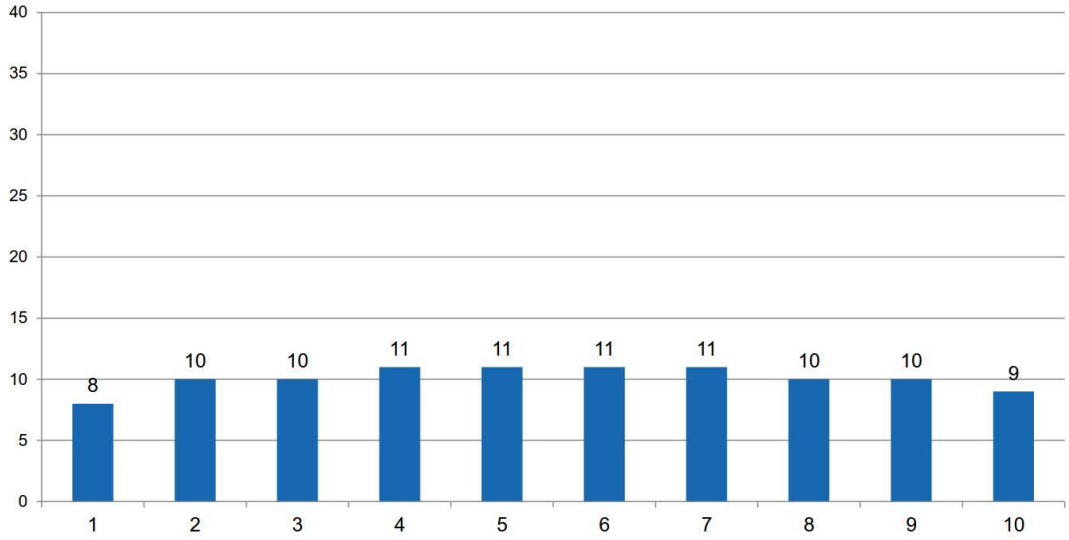

Kuva 2:

Tilastokeskus

Itsensätyöllistäjien sijoittuminen tulokymmenyksiin Työvoimatutkimus ja tulonjaon kokonaisaineisto 2012.

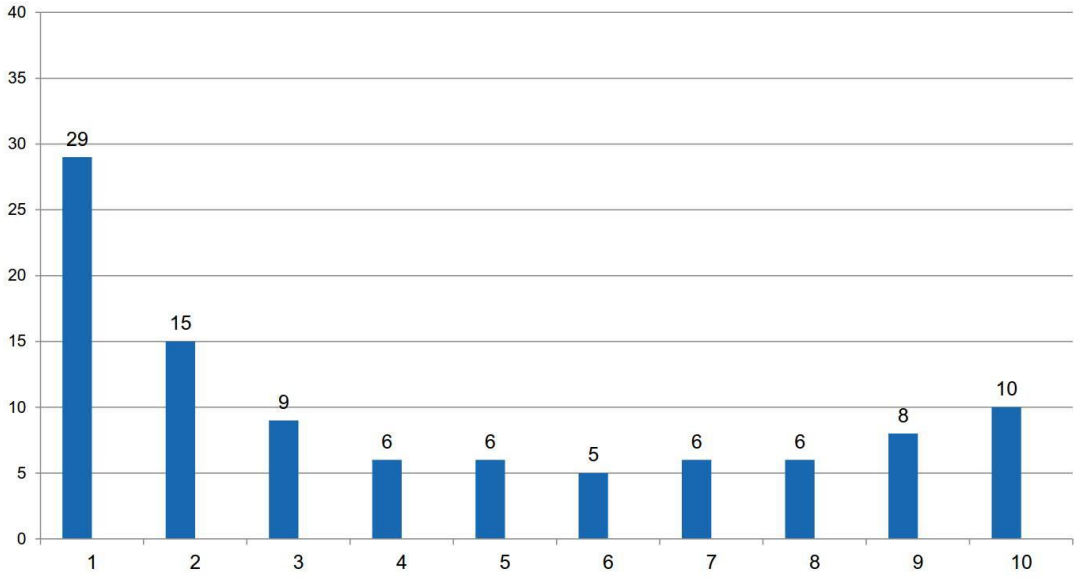

Kuva 3

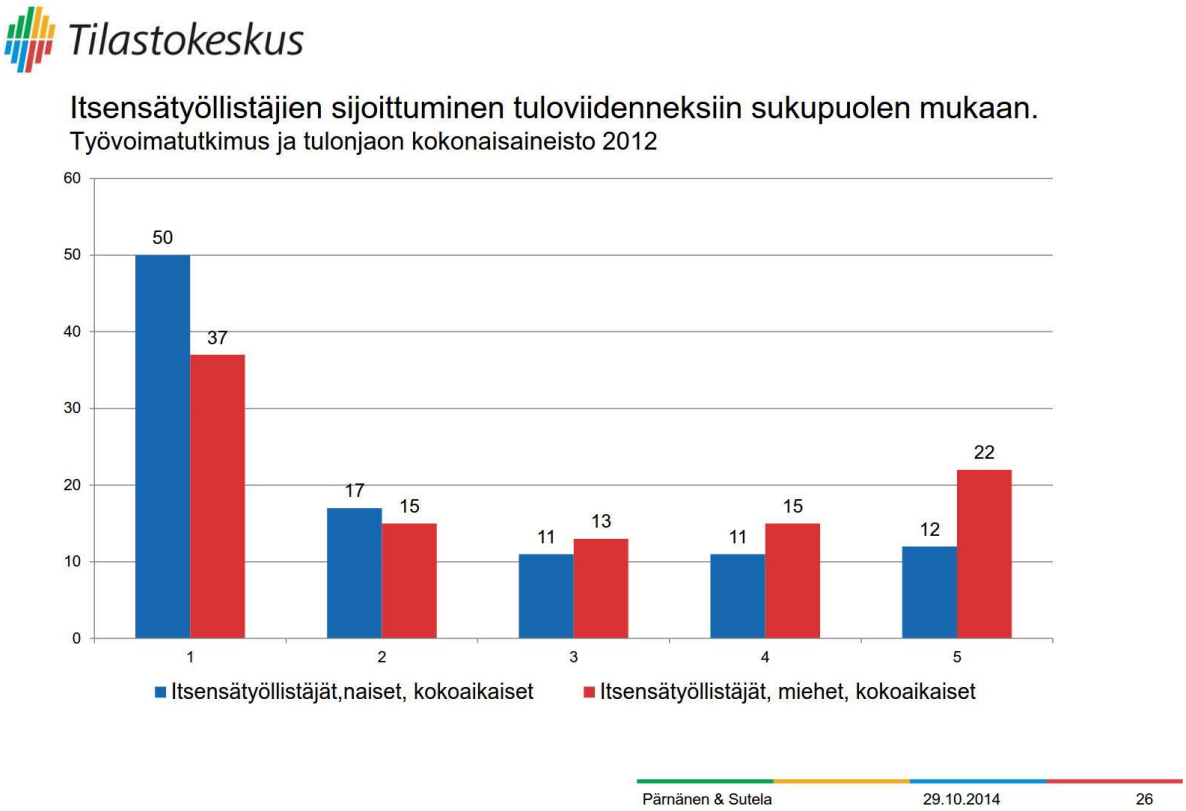

Sirpaleita, työn ja ansioiden irtautuminen, ennakoimattomuus, vaihtelevasti vakuutettu, mitätön neuvotteluasema

Tutkimusten, selvitysten ja haastattelujen perusteella esimerkiksi kulttuurialalla tulonmuodostuksen peruspiirteinä voi luonnehtia olevan tehdyn työn ja ansioiden irtautuminen toisistaan, sirpaloituneet tulot, vaihtuvat ja lomittaiset tulomuodot, ennakoimaton ja matala tulotaso, vaihteleva eläke- ja työttömyysvakuuttaminen (*Roiha, Taija & Rautiainen, Pauli & Rensujeff, Kaija (2015), Rensujeff 2010,* Itsensätyöllistäjät Suomessa *2013, 2014, Temen pj. Kalle Ropposen haastattelu 10.11.2017, Suoranta & Leinikki, Ulkoringiltä 2017 (julkaisematon käskirjoitus)*

Seuraavassa luonnehditaan esimerkinomaisesti kulttuurialalla työskentelevien tulonmuodostuksen piirteitä. Piirteissä korostuvat vaihtelevat tulomuodot, joilla on myös vaikutusta mm. sosiaali- ja eläketurvaan.

1. Rakentuu useista sirpaleisista tulonlähteistä

Osalla kulttuurialalla työskentelevistä tulo muodostuu työuran aikana vuodesta toiseen vaihtelevista palkoista, palkkioista, työkorvauksista, apurahoista, työttömyysturvasta tai toimeentulotuesta. Kulttuurialana työtä tehdään myös ilman rahallista korvausta. Tehtävä työ ei myöskään aina ajoitu samaan juuri silloin tulevan tulon kanssa, vaan työtä voidaan tehdä sekä

rahoituskautta ennen että jälkeen. Toimeentuloa myös vakiintuneesti täydennetään sosiaaliturvalla.

2. Työn tekemisen muodot ja tulot vaihtelevat ja lomittuvat

Kulttuurialalla itsensä työllistäminen ei useinkaan ole omavalintainen asia, vaan se tulee suoraan alan työllistämistavoista. Työn tekemisen muodot vaihtelevat ja lomittuvat palkkatyöstä ja palkkatyösuhteen ulkopuolelle erilaisiin itsensätyöllistämisen muotoihin. Työn tekemisen muoto voi vaihdella samankin päivän aikana. Työtä tehdään myös eri yrittäjyysmuodoissa. Työttömyys, tai tarkemmin työn rahoituksen puuttuminen, on todennäköistä. Tulojen ennakoimattomuus on alalla sisäänrakennettuna

Sirpaloitumiseen kuuluu lähtökohtaisesti töiden pätkittäisyys ja eripituiset työttömyysjaksot ovat varsin luonnollisia. Työttömyys, tai rahoitetun työn puute, ei ole palkkatyöyhteiskunnan nojaavan työttömyysturva-ajattelun mukaisesti poikkeustila, vaan toistuva osa - tai ainakin uhka siitä - työuraa.

3. Matala ja ennakoimaton taso

Tulojen vaihtelevuus kuukaudesta toiseen voi olla hyvinkin normaalia vaihtelevan työtilanteen vuoksi. Tulojen ennakoimattomuus on osalle kulttuurialalla työtä tekeville normaali olotila. Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013 selvityksen mukaan eri ammattiryhmien kaikkien matalimmat tulot ovat kulttuuri- ja käsityöalojen ammattilaisilla. Tässä näkyy työn tekijöiden alisteinen asema ja mitätön neuvotteluasema työn hinnoitteluun.

Kulttuurialalla työskennellään myös apurahojen turvin. Niistä muodostuva toimeentulon taso on matala. Vuonna 2017 on verovapaan apurahan määrä on 20 309,40 euroa. Tämä tarkoittaa kuukausitasolla 1692,45 euroa, josta 14 % Mela-eläkevakuuttamisen jälkeen tulo on 1455, 55 euroa kuukaudessa. Melamaksut eivät ole säätiöiden ennakkoperinnässä työeläkemaksujen tapaan, mutta ollessaan pakkovakuuttamisen luonteisia, ne aiheuttavat myös velka- ja perintäkierteitä.

4. Vaihteleva ja vaikeasti saavutettava sosiaali- ja eläkevakuuttaminen

Eläkemaksuja on tavattu nimittää siirretyksi palkaksi, jotka ansaitaan työuran aikana ja käytetään vanhuuseläkkeenä. Kulttuurialan toimeentulon voi luonnehtia vaihtelevasti vakuutetuksi. Siinä missä palkkatyösuhteessa oleva on työttömyys- ja eläkevakuutettu koko palkkatyön, lyhyenkin työsuhteen ajan, niin vaihtelevista tulomuodoista koostuva taiteellista työtä tekevän työura tuo mukanaan vaihtelevan vakuuttamisen ml. työttömyys- ja eläkevakuuttamisen.

Palkalla työskennellessä kulttuurialalla työskentelevä on sosiaali- ja eläkevakuutettu. Yli 4 kk apurahoilla työtä tekevät maksavat MYEL:n mukaista eläke- ja tapaturmavakuutusmaksua eli kartuttavat myös eläkettään, mutta eivät ole työttömyysvakuutettuja. Alle 4 kk apurahoilla työskentely ei ole vakuuttamisvelvollisuuden piirissä, eli tällöin ei edes eläkettä kartu. Työttömyysturvalla ollessa työeläke karttuu.

Tehdessään työtä työkorvauksilla ja erilaisilla palkkioilla työtä tekevä ei kartuta eläkettään. Toimeentulotuella oltaessa ei kartu. YEL-velvolliset kartuttavat eläkettään, mutta vahva peruspiirre on alivakuutaminen, koska YEL-tason saa itse määritellä poiketen palkkatyösuhteen ja myös apurahatyön määritellystä prosenttiosuudesta.

Taiteellista työtä tekevillä on vaikeuksia päästä ansiosidonnaisten sosiaaliturvaetuuksien piiriin, koska niiden piiriin pääseminen edellyttää tietynmittaista (työttömyysturvassa 6 kk) palkkatyösuhdetta. Äitiys, sairaus ja kaikki palkkatyösuhteen muotoon ja ansioihin sidottu vakuuttaminen on osalle taiteellista työtä tekeville vaikeasti saavutettavissa

Ulkorinki

Itsensätyöllistäjänä tehdyn työn keskeisimmät suojattomuudet ja törmäyskohdat piirtyvät esiin, kun itsensätyöllistämistä tarkastellaan työllistymisenä palkkatyösuhteen ulkopuolella.

Käsitykseni mukaan nykyinen vakituisesta ja kokoaikaisesta palkkatyöstä johdetut työ- ja sosiaalioikeudet johtavat hierarkiaan, jossa palkkatyösuhteen ulkopuolella itsensätyöllistäjinä työtä tekevät asetetaan yhteiskunnan turvan- ja oikeuksien ulkoringille. Tämä näkyy itsensätyöllistäjien palkansaajista erilaisina oikeuksina hinnoitella työtä, sopia kollektiivisesti työehdoista, sekä siinä, että itsensätyöllistäjänä tehdyn työn ei voi myöskään väittää vastaavan iskulausetta ”Työ on parasta sosiaaliturvaa”.

Raija Julkunen on teoksessa Yksin sovittu (2010) on luonnehtinut ”ammatillisen järjestäytymisen, normalisoidun palkkatyön turvainstituutioiden, kuten yleissitovien työehtosopimusten, irtisanomissuojan, työaikalain, työturvallisuuslain, työterveyshuollon, yhteistoimintalain, työttömyys- ja muun sosiaaliturvan olevan pääosin paikoillaan. Silti työnteko tendenssinomaisesti irtoaa suojelevien instituutioiden otteesta ja yksilöt jäävät enemmän oman markkinakapasiteettinsa varaan. Julkusen mukaan suojelevat instituutiot myös sulkeutuvat, valikoivat tarkemmin ne, kenet ne sulkevat piiriinsä”. Julkusen arvioon on helppo sovittaa itsensätyöllistäjien nykytilanne. Samalla tilanteen tunnistaminen avaa mahdollisuuksia politiikkatoimille, jolla yhteiskunnan turvainstituutioita voi päivittää palkansaajien lisäksi sopimaan myös tämän päivän ja tulevaisuuden alisteisessa asemassa työtä tekeville itsensätyöllistäjille. Keinona tähän olisi työsuhdetta määrittelevää säännöstön täydentäminen niin, että myös itrsensätyöllistäjät olisivat palkansaajiin verrattavassa asemassa.

Politiikkatoimia

Työsopimuslain työsuhdetta määrittelevä laajennus, jolla nyt työnantajasta/työn teettäjästä riippuvaisessa ja alisteisessa asemassa” olevat itsensätyöllistäjät rinnastetaan palkansaajiin

- Mahdollistaisi kollektiivisen neuvotteluoikeuden ja sitä kautta työn hinnoittelun
- Toisi palkansaajien kanssa yhdenvertaiseen sosiaalivakuuttamisen piiriin
- Toisi työturvallisuus- ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolainsäädännön piiriin
- Toisi keskinäisen vastuuseen sekä sosiaalivakuuttamisen saajina että maksajina

Tiedontuotannon lisääminen alakohtaisesti itsensätyöllistämisestä, määrästä ja työoloista. Resurssien lisääminen Tilastokeskukseen ja työelämän tutkimukseen.

Kokeilu. Kulttuurialalle ”muuttuneen työelämän turvaamisen laboratorio” kokeilu, jossa jo muuttuneen työn teettämisen tapoja järjestetään turvalliseen, ennakoitavaan muotoon. Esimerkkejä voi hakea esimerkiksi Ruotsin teatteriallianssista.

- Anna Pärnänen & Hanna Sutela: Itsensä työllistäjät 2013, 2014
  - *http://tilastokeskus.fi/ajk/julkistamiskalenteri/kuvailusivu_fi.html?ID=12305*
- *Juha Siltala: Työnantajan alaisena ilman työsuhdetta – Uuden talouden keikka- ja silpputyö paluuna entiseen 2016*
- *Juha Siltala: Keskiluokan nousu, laskut ja pelot, 2017*
  - http://sorsafoundation.fi/fi/tyonantajan-alaisena-tyosuhdetta/
- Koistinen Pertti: Työ, työvoima & politiikka , luku 6.2 työ ja sosiaaliset oikeudet, 2014 Vastapaino
- *Roiha, Taija & Rautiainen, Pauli & Rensujeff, Taitelijan asema ja sukupuoli, 2015*
- *Rensujeff 2010, Taike*
- Suoranta Anu & Leinikki Sikke, Ulkoringiltä (julkasematon käsikirjoitus), 2017
- TEM 8/2013 Itsensä työllistäjät vertailuselvitys
  - https://tem.fi/documents/1410877/2872337/Itsens%C3%A4+ty%C3%B6llist%C3%A4j%C3%A4t+vertailuselvitys+06022013.pdf
- TEM 13/17 Itsensätyöllistäminen ja jakamistalous työelämän murroksessa
  - http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79272
- Väliin pudotetut - Miten meistä tehtaillaan yksinyrittäjiä (Janne Arola, Iikka Hackman)
  - https://www.docendo.fi/valiin-pudotetut-miten-meista-tehtaillaan-yksinyrittajia-janne-arola-iikka-hackman.html